

Posudok oponenta dizertačnej práce Mgr. Václava Laifra

“Historiography of Chinese Astronomy in the Pre-war and War-time Chinese Republic (1911-1949) and in the Early People’s Republic of China (1949-1966): Political, Social and Nationalist Influences”,

predkladanej v roku 2019 na Ústave Dálného Východu FF UK Praha

I. Stručná charakteristika práce

Predkladaná dizertačná práce sa zaoberá politickými, sociálnymi a nacionalistickými vplyvmi na historiografiu čínskej astronómie napísanej počas obdobia Čínskej republiky (1911-1949) a počas ranej Čínskej ľudovej republiky (1949-1966). Hlavným cieľom práce je analýza diel o dejinách čínskej astronómie, ktoré vznikli v sledovanom období, primárne hlavne v kontexte predpokladu, že v mnohých z nich sú úspechy, ktoré Číňania dosiahli v astronómii, zveličované a stelesňovali tak snahy o povzbudzovanie národného sebavedomia. V prvom zmieňovanom období sa výskum sústreďí hlavne na diela Zhu Wenxina 朱文鑫 (1883-1939), najplodnejšieho predvojnového historika čínskej astronómie, v druhom období predovšetkým na diela Xi Zezonga 席泽宗 (1927-2008), najvýznamnejšieho povojnového historika čínskej astronómie.

II. Stručné celkové zhodnotenie práce

Prácu hodnotím ako sinologička, ktorá sa zaoberá intelektuálnou históriou primárne prvej polovice 20. storočia. Z tohto pohľadu oceňujem autorovo zasadenie problematiky čínskej historiografie astronómie do dobového kontextu ako veľmi fundované, a rada konštatujem, že politické, sociálne a nacionalistické vplyvy na písanie histórie (astronómie) vyhodnotil veľmi komplexne.

Celkovo hodnotím predloženú dizertačnú prácu ako výbornú, autorovi sa podaril hlavný zámer, a to potvrdenie ním formulovaných hypotéz, ktoré urobil vlastnou analýzou originálnych, do západných jazykov málo alebo vôbec preložených materiálov, z ktorých časť je napísaná v mimoriadne zložitom a ťažko dešifrovateľnom jazyku *wenyan*.

III. Podrobné zhodnotenie práce a jej jednotlivých aspektov

1. Štruktúra argumentácie.

Ciele a metodológia práce:

Autor jasne a zrozumiteľne v úvode práce formuluje svoje výskumné ciele. Rada konštatujem, že predložená dizertačná práca naplnila ciele a jasne v tomto duchu formulovala závery.

V. Laifr dostatočne ukázal a na konkrétnych príkladoch dokumentoval, čo bolo hlavnou motiváciou čínskych vedcov, aby v 20-tych rokoch minulého storočia obrátili svoju pozornosť k histórii čínskej astronómie. Taktiež na mnohých príkladoch ukázal, ako aj v historiografii astronómie postupne dochádzalo k posunu od „Hnutia na reorganizáciu národnej minulosti“, podporovaného súdobými intelektuálmi, k vzostupu nacionalizmu a budovaniu sino-centrickej kultúrnej tradície, po Japonskom napadnutí Mandžuska. Aj v ďalšom texte pokračuje v naratíve, ktorý potvrdzuje, ako je zjavné, že v nemálo dielach čínskej astronomickej historiografie neskorších skúmaných obdobiach sú úspechy, ktoré

Číňania dosiahli v astronómii, zveličované a sú prejavom povzbudzovania národného sebavedomia, ktoré boli dôsledkom politických a sociálnych vplyvov.

Predložená dizertačná práca využíva ako svoju hlavnú metódu interpretáciu/dôkladné čítanie historických textov. Metodologické postupy autor dodržal.

2. Formálna úroveň práce

Predložená dizertačná práca po formálnej stránke nevykazuje vážnejšie nedostatky.

Pripomienku mám k spôsobu uvádzania bibliografických odkazov, kde sa uvádza názov článku publikovaného v časopise alebo monografii. Názov článku sa v takýchto prípadoch zvyčajne dáva do úvodzoviek.

Na niektorých miestach v práci, kde autor uvádza ustálené alebo priamo aj oficiálne termíny (ktoré dáva do jednoduchých úvodzoviek), by som uvítala aj čínske znaky. Napríklad vo vete na strane 110: „ (...) the period of 'deepening the revolution' (or the 'period of policy oscillations'; 1958–1966) after the Great Leap Forward (*da yue jin* 大跃进) was launched.“ Znaky by som uviedla pri termínoch 'deepening the revolution' alebo 'period of policy oscillations', tak, ako sa zvyčajne zapisovali v čínskom diskurze.

3. Práca s prameňmi

Zoznam použitej literatúry je veľmi bohatý, tak na primárne aj sekundárne zdroje. Oceňujem najmä množstvo primárnych čínskych zdrojov. Autorovi sa podarilo získať na Západe neznáme dokumenty z čínskych archívov.

4. Vlastný prínos

Za najväčší autorov prínos považujem vysoko fundované spracovanie originálnych čínskych prameňov. Dokazuje tak svoju výbornú znalosť starej čínštiny, jazyka *wenyan* a špecifickej terminológie, čo nie je vôbec jednoduché. Skrýva sa za tým dlhoročné štúdium textov a špecifickej štruktúry a povahy jazyka viacerých jazykových registrov, a zvlášť oceňujem schopnosť dešifrovať zložito komponované texty písané v jazyku *wenyan*. Autor dizertačnej práce prezentuje svoje vlastné, veľmi kvalitné preklady.

Akokoľvek, na niektorých miestach sa dajú nájsť malé nepresnosti v preklade, aspoň podľa môjho názoru. Na ilustráciu uvádzam tieto príklady:

Strana 43: V časti, kde autor uvádza témy výskumu histórie astronómie, tak ako ich formulujú Gao Pingzi and Gao Lu, preklad tézy „Hou ren wei zhuan zhi kaohe“ 後人偽撰之攷核 ako „Discovery of later forgeries“ by som poopravila na „Assessment of later forgeries“.

Strana 44: Vetu, kde sa hovorí o piatich fázach systemizácie histórie, v čínskom znení ako „Suowei wu jieduan zhe, yi bian wei, er tankan, san gu shi, si zhengli, wu tanjiu (所謂五階段者，一辯偽，二探勘，三詰釋，四整理，五探究), prekladá doktorand ako „Among the mentioned five phases the first is identification of forgeries, the second is exploration [of variant sources and their collation], the third is annotation [linguistic and historical], the fourth is systemisation, the fifth is exploration of the principal meaning.“ Preklad piatej fázy ako „exploration of the principal meaning“ schvaľujem, akurát by som navrhla, dať frázu „of the principal meaning“ do hranatých zátvoriek, lebo je to autorov vklad do prekladu, v čínskom texte je len „exploration“.

Ďalší významný autorov prínos je sprístupnenie originálnych a do západných jazykov neprekladaných originálnych textov Zhu Wenxina a iných čínskych historikov astronómie a ich komplexné vyhodnotenie.

Oceňujem tiež, že autor automaticky nepreberá zaužívané preklady čínskych termínov do angličtiny, ale ponúka svoje vlastné chápanie pojmov. Kvitujem, že napríklad pojem *lifa* 曆法 neprekladá jednoducho ako „calendar“, ale navrhuje vlastný preklad „astronomical system“ alebo „astronomical (calendrical) system“.

IV. Dotazy k obhajobe

- Na strane 12 autor píše, že tradičná čínska astronómia sa skladala z dvoch komponentov—*tianwen* 天文 a *lifa* 曆法, ktoré v ďalšom texte vysvetľuje. Správne konštatuje, že pojem *tianwen* označuje *politickú astrológiu* ako systém interpretácie nebeských znamení pre politické potreby cisára a tiež *astronómiu* v zmysle astronomickej nomenklatúry označujúcej názvy hviezd, názvov planét a iných nebeských objektov. Píše, že mnohí vedci v súčasnosti prekladajú pojem *tianwen* ako „astrálne vedy“, ale že v dizertačnej práci z praktických dôvodov namiesto toho používa výraz „astronómia“ alebo prípadne „astrológia“. Z textu práce ale nie je jasné, z akých „praktických“ dôvodov tak robí.
- Z textu dizertačnej práca sa dozvedáme, že od roku 1915 začal vychádzať mesačník *Observatory Reports* (*Guanxiang congbao* 觀象叢報), v ktorom sa objavovali aj preklady na pokračovanie západných románov science-fiction. Prekladanie takýchto románov do čínštiny patrilo do agendy „národného obrodzenia“ u viacerých súdobých čínskych intelektuálov, napríklad aj vplyvného reformátora a literáta Liang Qichaa (1873-1929), ktorý sa tiež v dizertačnej práci spomína. Zaujímalo by ma preto, aby doktorand uviedol, ktoré romány vychádzali a prípadný ohlas týchto prekladov medzi čínskou čitateľskou obcou.
- V kapitole 4. A autor porovnáva dve významné historiografické diela *A Short History of Astronomy* 天文学小史 a *History of Chinese Astronomy* 中国天文学史. Doktorand sa tu zaoberá aj porovnaním jazyka, jeho štýlu a štruktúry. Porovnanie týchto dvoch diel v tomto smere je pomerne rozsiahle, vidno za tým kus doktorandovej práce s textami písanými vo *wenyane*, na druhej strane je na škodu práce, že Laifrove vlastné preklady sa nedajú priamo v práci konfrontovať s originálnymi textami (a nie je jednoduché ich dohľadať). Nemôžeme tak lepšie posúdiť doktorandove tvrdenia o povahe štruktúre jazyka.

V. Záver

Predložená dizertačná práca vysoko splňuje požiadavky kladené na dizertačnú prácu a preto ju vrele odporúčam k obhajobe a predbežne ju klasifikujem ako **prospel**.

28. 8. 2019

Jana Benická